

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

• Harz - Braunschweiger
• Land - Ostfalen
• UNESCO
• Global Geopark

Landmarkering

Alte Burg Osterode am Harz

 GEO PARK[®]
Harz . Braunschweiger Land . Ostfalen

Harz

Organisation
der Vereinten Nationen
für Bildung, Wissenschaft
und Kultur

Harz - Braunschweiger
Land - Ostfalen
UNESCO
Global Geopark

Op 17 november 2015
besloot de 38ste algemene
vergadering van de
UNESCO een nieuw label.
Met dit label kunnen
geoparken als **UNESCO
Global Geopark** worden
onderscheiden.

Al in 2004 hadden 25 Europese en Chinese Geoparks het Global Geoparks Network (GGN) opgericht. In de herfst van hetzelfde jaar werd ook het Geopark Harz · Braunschweiger Land · Ostfalen opgenomen. Regionale netwerken, waaronder het European Geoparks Network (EGN), coördineren tot de dag van vandaag de internationale samenwerking.

De kaarten tonen de grenzen van de deelgebieden van het Geopark Harz · Braunschweiger Land · Ostfalen en de ligging van de UNESCO Global Geoparken in Europa.

UNESCO-Geoparken zijn duidelijke afgebakende, unieke gebieden. Geotopen en landschappen van internationaal belang liggen hier dicht bij elkaar. De taak van elk UNESCO-Geopark is het geologisch erfgoed te beschermen en milieueducatie en duurzame regionale ontwikkeling te bevorderen.

Handelingen die kunnen leiden tot een aanzienlijke aantasting van geotopen zijn wettelijk verboden.

1

Riviergrind & Gipsmortel

Oude burcht en stadsmuur

Oorspronkelijk diende de 'Oude burcht' om de verbinding over de Söse en de aangrenzende marktplaats te beveiligen. Sinds de eerste vermelding in de 12^e eeuw is het kasteel eigendom van de Welfen. In de 14^e/15^e eeuw was het ook de zetel van de hertogen die in het vorstendom Grubenhagen heersten en uiteindelijk de zetel van de weduwe. De laatste bewoner, aan het begin van de 16^e eeuw, was ELISABETH VON WALDECK (rond 1455 – 1513), weduwe van ALBRECHT II., hertog van Braunschweig-Lüneburg, de tot zijn dood regerend vorst van Braunschweig-Grubenhagen was. Waarschijnlijk dwong de meegeevende bouwgrond tot het verlaten van het kasteel. De oorspronkelijke romaanse woontoren met vijf verdiepingen is als halve cilinder bewaard gebleven. Het nog steeds imposante gebouw bevindt zich vandaag de dag in het midden van de stedelijke

Uitzicht op de burcht

Deel van de stadsmuur

begraafplaats. De toren, met een onderste doorsnede van 14,5 m, is een van de grootste Bergfrieden in Midden-Europa. Gebouwd van Sösegrind (voornamelijk grote kwartsietstenen), die door gipsbeton bij elkaar worden gehouden, staat de oude burcht historisch gezien midden in de traditie van vele kastelen uit de hoge Middeleeuwen in de Harz. Het gips werd uit de 'kalk'-bergen gehaald. De hoge bouwtechnische kwaliteit van dit typische lokale bouw materiaal heeft de Bergfried in delen doen overleven. Van de andere kasteelgebouwen zijn alleen de fundamenteen bewaard gebleven. De toren-ruïne was door verwerking toenemend in gevaar en is in de 1990er jaren gered. Daarbij werd gebruik gemaakt van restauratiemortel gemengd met gipsmortel. De stadsmuur, voor het eerst genoemd in 1233, die in eerste instantie alleen de nederzetting in dal omsloot, werd ook gebouwd uit grof gehouwen rivierpuin uit de Söse, voornamelijk kwartsieten uit het Onder-Carboon van de Acker-Bruchberg.

Osterode am Harz is met de regionale trein vanuit Braunschweig, Hildesheim en Göttingen bereikbaar.

2

Museum & Raadhuis Ritterhaus en Harzkornmagazin

Slechts een paar stappen verwijderd van het gerestaurerde deel van de stadsmuur komen we bij een belangrijk gebouw, dat zijn naam 'Ritterhaus' dankt aan een houten figuur op de hoek van het vakwerkhuis. Het huis uit de tweede helft van de 17^e eeuw werd in 1784/85 door de wolfabrikant JOHANN LUDOLPH GREVE omgebouwd. Ook de windvang met rococo-ornamenten en een familiewapen dateert uit deze periode. Het museum geeft op indrukwekkende wijze – over drie verdiepingen met in totaal elf afdelingen – de geschiedenis van de stad en de regio weer. In de 'Ridderzaal', de grote hal met glas-in-loodramen, worden regelmatig tentoonstellingen gehouden. Wat het Geopark betreft, is een bezoek aan de permanente tentoonstellingen 'Geologie van de Harz en het voorland', 'Gips' en 'Prehistorie en Vroege Geschiedenis' in het bijzonder aan te bevelen. De tentoongestelde objecten

Museum Ritterhaus

Harzkornmagazin

variëren van de oudste fossielen uit het Siluur tot grote zoogdieren uit de IJstijd. Ertsafzettingen en groeven in het zuiden van de Harz zorgden voor bizarre en prachtig gevormde erts en mineralen. Tussen 1719 en 1722 werd aan de oever van de Söse een pakhuis gebouwd voor de bevoorrading van de mijnen in de Oberharz: het 'Harzkornmagazin'. Tegenwoordig zijn in het imposante gebouw de bureaus van de burgemeester en het stadsbestuur gevestigd. Een massief eikenhouten vakwerk, met bakstenen uit de voormalige steenfabriek Düna, rust op een machtige verdieping van overwegend inheems kwartsietsteen. Voor de productie ervan werd een grijze zoute klei gewonnen. De raamopeningen, lijsten en de prachtige geveldriehoek zijn gemaakt van Buntsandstein (oorsprong: Weserbergland). Boven het portaal staat in gouden letters geschreven: "Utilitate Hercyniae" (ten behoeve van de Harz). Met leisteen uit Elbingerode is het dak gedekt.

Museum Osterode

☎ 0049 5522 - 919793

www.museum.osterode.de

3

Momentopname van een zeeoverstroming Ontsluiting Fuchshalle

Daar, waar in Osterode de Breitenbergweg zich als voetpad in noordoostelijke richting van de Fuchshaller Weg aftakt, vinden we verborgen in het bos, deze geologisch zeer belangrijke ontsluiting. Het 'Regionalverband Harz' heeft daar een geopark-informatiebord opgesteld om dit uit te leggen. De Harz, opgevouwen tot een bergketen in het Carboon (360 – 300 miljoen jaar geleden), was vasteland aan het begin van het Perm (300 – 250 miljoen jaar geleden). Daarna werden de bergketens grotendeels uitgehold en zonk het brede Germaanse bekken door het uitrekken van de aardkorst. Later, aan het einde van het Paleozoïcum, ongeveer 258 miljoen jaar geleden, drong zeewater vanuit het noorden door in dit bekken. In de huidige zuidelijke Harz trof de Zechsteinzee op ondiepten en drempels. De nieuwgevormde sedimentlagen liggen plat op het oude gevouwen gebergte.

Distributiebon voor graan (voor brood)

Ontsluiting Fuchshalle

Deze momentopname van een miljoenen jarenlang geconserveerde zeeoverstroming is vandaag de dag in de groeve van Fuchshalle exemplarisch zichtbaar: direct op de gevouwen lagen van het gesteente, afgewisseld met tektonische breuken, toont de verwerkingshorizon – het Zechstein-conglomeraat – ons de kracht van het snelstromende water. Daarboven ligt koperleisteen. Duizenden jaren lang was het een veelgevraagde grondstof, vooral in het zuiden van de Harz en in de regio Mansfeld. Het werd eerst vlak onder het aardoppervlak in de dagbouw gewonnen. Tot de 1990er jaren dan in de ondergrondse mijnbouw. Over het koperleisteen ligt Zechsteinkalk. In een handbreedte geven deze verschillende gesteentes informatie over het ontstaan en de verschillende fasen van de zee aan het einde van het Paleozoïcum. Hiermee begint ook de bijna continue afzetting van mariene sedimenten – het zogenaamde platform – op het oude gebergte.

Volgens het besluit van het district Osterode am Harz van 20 juni 2005 is ter bescherming van het natuurmonument o.a. (af)graven verboden!

Volgen we vanuit de stad Osterode de Lerbach, een zijrivier van de Söse, door het stadsdeel Freiheit, dan bereiken we al snel Lerbach. De oorsprong van de naam wordt toegeschreven aan een legende. Volgens deze legende was er een ridder op weg naar Clausthal. Op zoek naar water voor zijn paard, vond hij alleen de uitgedroogde stromingsbedding in het dal en vervloekte: 'Ei du verdammter leerer Bach!' (lege beek). Rond 2 mln. ton hematiet werden hier tussen 1530 en 1887 gewonnen. 'Rode steen' noemden de mijnwerkers de aan kiezelzuur gebonden zwaar te smelten ijzerertsen. Het erts gebonden aan kalksteen werd daarentegen 'blauwe steen' genoemd. Het was begeerd in de ijzersmelterijen. De ertsen maken deel uit van de 'Oberharzer Diabaasheuvelrug', een geologische structuur die zich over 25 km uitstrekt van Osterode via Altenau tot Bad Harzburg. Het bestaat

Openluchtmuseum van Lerbach

Dennert-den

uit sterk gevouwen, deels steil staande zeeafzettingen uit het Devoon tot aan het Onder-Carboon (420 – 360 mln. jaar geleden). De vervorming is te wijten aan de ligging van de Diabaasheuvelrug tussen de krachtige harde grauwacke van de Sösemulde en de 'Clausthaler Kulmfaltenzone'. Het vond plaats tijdens het tegen elkaar duwen van de oorspronkelijk tegen elkaar aanliggende zeebekkens tijdens de plooiing van de Harz in het Carboon. In het openluchtmuseum (Freilichtmuseum) van Lerbach in het Mühlental komt de geschiedenis van de mijnbouw en de houtskoolindustrie tot leven. Hier kunnen we bijvoorbeeld zien hoe een houtskoolpaal er binnenin uitziet of hoe een de ingang van een mijn is geconstrueerd. Een wandeling over het Eisenstein-leerpad geeft inzicht in de geologie van de Oberharzer Diabaasheuvelrug, de economie van de smelterijen, weiden en bosbouw.

5

Grauwacke

Rondom de Sösetalsperre

Dikke lagen, afwisselend kleileisten en grauwacke, maar ook conglomeraten uit het Onder-Carboon vormden de Sösemulde (trog). Binnen deze geologische structuur ligt het in 1931 voltooide stuwmeer Sösetalsperre. Onder de dam staat het waterwerk. Van daaruit stroomt het drinkwater via langeafstandspijpleidingen naar Bremen (sinds 1934) en Göttingen. 400 m ten zuidoosten van de dam is een oude steengroeve. Daar werd conglomeratische grauwacke gewonnen voor de bouw van het stuwmeer. Grauwacke is een oude term uit de Harz die nu wereldwijd wordt gebruikt. Tegenwoordig verwijst het meestal naar grijze zandstenen uit het Palaeozoïcum, die zijn gevormd als gevolg van de erosie van bergen uit sedimenten in de buurt van de kust. Kalksteenkiezel uit het Devoon in het 'Söseconglomeraat' zijn het bewijs van langdurige herschikkingsprocessen in het Palaeozoïcum.

*Sösestuwmeer**Blokpuinbergen***6**

Blokpuin

Allertal Riefensbeek-Kamschlacken

Onze tour begint bij Landhuis Meyer in Riefensbeek. Een wandelpad leidt via Ackerblick en Hühnenkopf naar het openluchtzwembad Kamschlacken. Van daaruit kunt u de Aller- en Wolfklippen, evenals de 'Siebenwochen'- en de Ifenklippen tot een rondwandeling combineren. Op de westelijke hellingen van het gebergte 'Auf dem Acker' (geol. Acker-Bruchberg-Zug) ligt de naadzone tussen de machtige en harde kwartsieten en de zachtere rotsen van de onderste lagen van de aangrenzende Sösemulde. Indrukwekkende getuigen van het recente geologische verleden zijn de rotsachtige klippen en de blokpuinbergen ten oosten van Kamschlacken. Tijdens de IJstijd vormden harde grauwacke en kwartsietlagen hoge steile klippen, op de lagere hellingen verzamelen zich blokken die door vorst uit elkaar springen en naar beneden storten.

Glossarium

Landmarkeringen zijn zichtbare landschapspunten of buitengewoon bekende plaatsen. Ze geven oriëntering in een van de grootste Geoparken. Voor iedere landmarkering, in een deelgebied van het Geopark, is een speciale folder verkrijgbaar.

Geopunten zijn punten van bijzondere interesse. Hier is de geschiedenis van de aarde, maar ook de ontwikkeling van het cultuurlandschap goed te herkennen en te tonen. Geopunten zijn in de landmarkeringen genummerd en kunnen tot individuele geo-routes worden verbonden. Geopunt nr. ① is altijd de plaats van de naamgevende landmarkering.

De kaart helpt u bij de planning van uw eigen **geo-route** rondom de stad Osterode am Harz. Tot de bezienswaardigheden horen de oude burcht en de marktkerk St. Aegidien. In de grafkelder vond de laatste hertog van Brunswijk-Grubenhagen, FILIPS II (1533-1596), zijn laatste rustplaats

Bestelling van overige folders

Order leaflets in English

Information en français

Bestil flere foldere

Bestellung weiterer Falblätter

www.harzregion.de

7

Gips
Pipinsburg

Aan de Söse onder de historische binnenstad van Osterode ontstonden aan het einde van de 16^e eeuw drie ijzerfabrieken. Rond twee van de ijzerfabrieken ontwikkelden zich kleine dorpjes: Petershütte en Katzenstein. Ze zijn al lang met de stad vergroeid. Daar, waar de Söse in Petershütte op de Osteroder Kalkberg treft, is tot de dag van vandaag een bergkam grotendeels onaangetaast gebleven voor de afbouw van gips, want daarboven bevindt zich een belangrijk grondmonument: het voormalige vestingwerk Pipinsburg. Vanuit Katzenstein loopt een overwoekerde holle weg naar boven. Bovenop het plateau verloopt de Karstwandelweg vlak langs de burcht, waarvan vandaag de dag alleen nog maar met gras begroeide wallen te zien zijn. We kunnen ze echter niet over het hoofd zien, want een informatiebord markeert de plaats met zijn rijke geschiedenis. De burcht wordt voor het eerst genoemd in 1134.

Uitzicht op de met gras begroeide wallen van de burcht (links)

Al in 1365 werd het verwoest. De vondsten en bevindingen door archeologische opgravingen omvatten keramiek, sieraden en gebruiksvoorwerpen uit de Bronstijd, de IJzertijd en de Middeleeuwen. De hooggelegen vesting beveiligde vooral de handelsroutes. De Osteroder 'kalk'-bergen bestaan uit gips. Vroeger werd alleen een onderscheid gemaakt tussen 'koolzuur-kalk' (carbonaat) en 'zwavelzuur-kalk' (gips). Kalk was dus een verzamelnaam en is hier bewaard gebleven als naam. Door de tot 80 m hoge steile wanden met hoogwaardig gipsgesteente heeft Osterode een lange traditie in de gipsverwerking. In de historische Osteroder Rathsmühle bevindt zich vandaag de dag nog steeds een verwerkingsbedrijf. De gewonnen ruwe gipsstenen worden voornamelijk verwerkt tot bouwgips. In het onderste gedeelte worden de gipsstenen omgezet in anhydriet, dat ook wordt gewonnen voor de bouw- en cementindustrie. Het afbouwgebied kan in termen van de geologische geschiedenis aan het Zechstein worden toegewezen.

8

Terrasvormig grind Teufelsbäder

Ten oosten van de spoorlijn tussen Osterode en Herzberg, is de Harzrand-depressie bijzonder duidelijk gevormd. Het gips lost sterk op in de ondergrond. Tot 100 m dikke moerassige afzettingen liggen bovenop het riviergrind. De met water gevulde depressie wordt gevoed door de 'Teufelsloch', een sterke karstbron. In het actieve depressiegebied ontstond het vijverlandschap 'Teufelsbäder'. Tegenwoordig een prachtig wandelgebied. Het grote en kleine Teufelsbad zijn door dammen ontstaan en tegenwoordig dichtslibbende viswateren. Veel vogelsoorten vinden beschutte broedplaatsen tussen het riet van de verlandingszone. Het terrasvormige grind in de ondergrond zijn afzettingen uit de IJstijd. De jongste grindlaag, de 'Niederterrasse', werd tot het einde van de 20^e eeuw tussen Eisdorf en Förste uit een grindvijver afgebouwd.

Vijverlandschap 'Teufelsbäder'

Beierstein

9

Karstlandschap compact Hainholz-Beierstein

Vanaf de parkeerplaats ten westen van Düna kunnen verschillende paden worden verbonden voor kortere tot middelzware wandelroutes door het natuurgebied. Het weidelandschap, wordt opengehouden door het 'Harzer Rote Höhenvieh', een oud koeienras. De ondergrond wordt gevormd door dolomiet- en kleigesteenten uit het Zechstein en in het bosgipsgesteenten van Hoofdanhydriet. Verder naar het zuiden is de rode Buntsandstein (rode zandsteen) te zien. Dicht opgepakt zijn typische fenomenen van een karstlandschap herkenbaar: aardverzakkingen en dolines, 30 grotten met uitloging en greppels, ponors en karstbronnen, karstvijvers, en lapiaz met neushoorn- en paleolithische werktuigvondsten uit de IJstijd. Bij de Beierstein verdwijnende beekjes duiken weer op in de bronnen van Förste. Het wegsijpelende water uit het Hainholz weer in de Ruhmequelle.

10

Schatkamer van de prehistorie
Lichtenstein

Tussen Dorste en Förste verheft zich de van veraf zichtbare Lichtenstein. In het westen wordt het gipsgebied begrensd door de Harzwestbreuk. Imposante aardverzakkingen en dolines, maar ook de typische flora en fauna van het karst zijn kenmerkend voor het huidige verschijningsbeeld van het natuurgebied. Op de zuidelijke route van de Karstwandeleroute bereiken we de plaats waar, door fossiele vondsten aangetoond, een rijke zoogdierfauna tijdens het Weichselien (50.000 jaar geleden) leefde. Onder de skeletresten die in 1961 in een doline in de huidige groeve werden ontdekt, zijn die van bizons, wolneushoorns, paarden, grottenleeuw en het reuzenhert Megaloceros. In het museum in het 'Ritterhaus' in Osterode is in de afdeling 'gipsindustrie' de schedel van de wolharige neushoorn te zien. Op de heuveltop ligt de ruïne van de middeleeuwse burcht Lichtenstein. Een goed bewaarde gracht met een wal en

Lichtenstein

de overblijfselen van de muur, voornamelijk gemaakt van gipsblokken, kunnen worden bezocht. De nauwelijks doorlaatbare heuveltop (Onder-Buntsandstein) voert het regenwater op de flanken af. De bodem van de heuvel is niet doordringbaar. Aan de randen komt het water in contact met de oplosbare gipslagen, die het Buntsandstein onderspoelen. Zo kunnen zich daar indrukwekkende aardverzakkingen in de vorm van oplossings- en karstinzinkingen ontstaan. Van bovenregionaal belang is de 115 m lange Lichtensteingrot op de noordwestelijke helling. In 1980 werd in het gipsgesteente van deze fossiele kloof een volledig intacte, meer dan 2.700 jaar oude cultus- en begraafplaats ontdekt. De stoffelijke resten werden genetisch onderzocht en vergeleken met het DNA van de mensen die nu in de regio wonen. De afstammelingen van de Lichtensteiner familie uit de Bronstijd zijn bekend! Meer informatie hierover vindt u in het 'HöhlenErlebnisZentrum' Bad Grund (landmarkering **I**).

HöhlenErlebnisZentrum

Openingstijden: di - zo 10 - 17 uur

☎ **0049 5327 - 829391**

www.hoehlen-erlebnis-zentrum.de

11

Regio van de bronnen

Förste

De nabijheid van de burcht Pipinsburg en de Lichtensteingrot suggereert een middeleeuwse of zelfs vroegere zoutwinning. Een beek in het brede dal van de Söse wordt nog altijd de 'Salza' genoemd. In het dorp Förste zelf, dat 1972 in de stad Osterode am Harz werd opgenomen, tellen we 35 bronnen. Vóór 1910 werd het Sösetal bijna elk voorjaar overstroomd. Later werd de rivier rechtgemaakt. In 1931 nam de Sösetalsperre met veel succes de hoogwaterbescherming over. Förste ligt op een geologisch zwakke zone. Het onder puin uit het Sösetal gelegen gesteente uit de IJstijd is hier, op rond 1.000 m versprongen verworpen. Het water stijgt aan beide zijden van deze breukzone: zouthoudend diep water uit het noorden en westen en sulfaat- en carbonaathoudend karstwater uit het oosten en zuiden.

In Förste

Op de Karstweg

➤

Karstwandlungroute Südharz

Van Bad Grund in het westen tot Pölsfeld in Saksen-Anhalt opent de Karstwandlungroute het unieke gipskarstlandschap in de districten Göttingen, Nordhausen en Mansfeld-Südharz. In het westelijke deel zijn er twee parallelle karstwandlungroutes, die beginnen bij de Förster Mühlteich. Op de noordelijke route bereiken we de Pipinsburg, door Osterode en het gebied van de Teufelsbäder via Bad Lauterberg naar Walkenried. De zuidelijke route voert ons via Lichtenstein en Beierstein naar Herzberg, naar de bron Rhumequelle en verder naar Klettenberg in Thüringen. Alleen tussen Mauderode en Gudersleben komen de twee takken samen. De route is gecertificeerd als kwaliteitspad van 'Wanderbares Deutschland'. Het 'Deutsches Gipsmuseum' en de 'Karstwandlungroute' organiseren verschillende evenementen, waaronder begeleide wandelingen op zondag.

In het begin was er een zee

Geologische ontwikkeling van het gebied

Van het Devoon tot ongeveer 300 miljoen jaar geleden werd de regio overstroomd, was soms zelfs diepzeegebied. In het Devoon en later in het vroege Carboon, vormden zich machtige, deels fossiele mariene afzettingen: kalk- of zandsteen, radiolriet uit silicaskelotten van eencellige, kleilesteen en grauwacke. De dolorieten van de 'Oberharzer Diabaasheuvelrug' bij Lerbach is lava van onderzeese vulkanen. In verbinding hiermee ontstonden hematietplaatsen.

Aan het begin van het Boven-Carboon begon in Europa de 'Hercynische vorming van gebergte'. Dit leidde tot de vorming van ertsafzettingen in kloven en spleten. Het gebied van de Harz werd intensief opgevouwen en viel vervolgens droog. Tijdens het Boven-Carboon en aan het begin van het Perm waren deze bergen echter grotendeels geërodeerd. Het roodachtige puin verzamelde zich in brede bekken aan de rand van het Rumpfgebergte. 258 miljoen jaar geleden, in het late Perm, werd het gebied van het huidige Midden-Europa opnieuw overstroomd. De sedimentaire lagen van de Zechsteinzee, die zich meer dan 100 km lang langs de zuidelijke rand van de Harz uitstrekken, legden zich plat op de gevouwen lagen van het Rumpfgebergte: eerst het Zechsteinconglomeraat, daarna koperlesteen. Later waren er steeds terugkerende afzettingen van kalksteen, respectievelijk dolomiet, kleisteen, gips en zouten. Dit zijn voornamelijk chemische sedimenten die onder extreme klimatologische omstandigheden zijn gevormd door verdamping van zeewater. Het klimaat was vergelijkbaar met het huidige klimaat aan de Rode Zee. De verschuiving naar de huidige noordelijke positie en de vorming van de Atlantische Oceaan zijn het gevolg van de verschuiving van de continentale platen. In het daaropvolgende Trias en Jura was de Harz weer een zeegebied. De afzettingen van de formaties zijn sinds ongeveer 100 miljoen jaar geleidelijk uitgehold. De overblijfselen van de Mesozoïcum (Trias, Jura, Krijt) bestaan niet meer in het gebied van de Harz, maar zijn wel aanwezig in het Harzvoorland. Sinds het Tertiair 65 miljoen jaar geleden is de regio Harz opnieuw opgehoogd. Dit bevorderde opnieuw de erosie, en ook de koude fasen van het daaropvolgende Kwartair versnelde de erosie. Tegenwoordig vinden we het verplaatste rotsmateriaal als riviergrind in het dal van de Söse. Sindsdien hebben de gipsbergen van Osterode tot Badenhäusen een opvallende drempel gevormd. Het gebied is verkarst, omdat gips in water oplost. Als gevolg van de ondergrondse ontwatering ontstaan holle vormen, zoals grotten of aardverzakkingen.

Informatiepunten

Eetgelegenheden en Overnachtingsmogelijkheden

Hotel „Landhaus Meyer“
Osterode-Riefensbeek
www.hotel-landhaus-meyer.de
☎ 0049 5522 - 3837

Hotel „Zum Röddenberg“
Osterode am Harz
www.hotel-zum-roeddenberg.de
☎ 0049 5522 - 90540

REGIONALVERBAND HARZ E.V.

Het Regionalverband Harz is een non-profit samenwerking van de districten Goslar, Göttingen, Harz, Mansfeld-Südharz, Nordhausen en de werelderfgoedstad Quedlinburg. Doelstelling van de vereniging is de ondersteuning van kunst en cultuur, monumentenbescherming en -zorg, natuurbescherming en landschapsonderhoud, internationale eensgezindheid, tolerantie op alle gebieden van cultuur en de verstandhouding tussen diverse volkeren, maar ook de leefbaarheid in de omgeving. Omgezet worden deze doelstellingen o.a. door de samenwerking van de natuurparken in de Harz. De door 130 leden ondersteunende Regionalverband Harz is daarnaast verantwoordelijk voor het UNESCO-Geopark in het 6.202 km² grote zuidelijke gedeelte.

Uitgever: Regionalverband Harz e. V., Hohe Straße 6, 06484 Quedlinburg
☎ 0049 3946 - 96410, E-Mail: rvh@harzregion.de
1. Oplage
© Regionalverband Harz e. V.
Quedlinburg 2020. Alle rechten voorbehouden.
Internet: www.harzregion.de
Auteurs: Dr. Klaus George & Dipl.-Geol. Firouz Vladi
Foto's: Dr. Klaus George
Lay-out: Design Office Agentur für Kommunikation GmbH, Bad Harzburg
Vertaling: Aletta Jaeckel

Met vriendelijke
ondersteuning:

Niedersachsen